

Justis- og beredskapsministeren

Stortinget - Justiskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
26/1903 - LIN

Dato
23.04.2026

Dokument 8:201 S (2025-2026) - Representantforslag om ti tiltak for å forebygge og bekjempe voldtekt

Jeg viser til brev datert 25. mars 2026, der Justiskomiteen ber om uttalelse i forbindelse med representantforslag om ti tiltak for å forebygge og bekjempe voldtekt. Jeg viser også til min uttalelse til behandlingen av Dokument 8:93 S, representantforslag om en tiltakspakke om voldtekt 11. mars 2025, der flere av de samme forslagene er omtalt.

Alle i Norge skal føle seg trygge, og det jobber Arbeiderparti-regjeringen for hver eneste dag. Frihet fra vold og seksuelle overgrep er avgjørende for å kunne leve trygge liv. En viktig del av vår innsats handler om å legge til rette for å skape en kultur der respekt for andres grenser er en selvfølge, og der ingen form for vold eller seksuelle overgrep blir tolerert.

Voldtektsutvalgets utredning utgjør en vesentlig del av kunnskapsgrunnlaget regjeringen bygger sin innsats på, og flere av utvalgets 30 forslag er fulgt opp blant annet gjennom tiltak i opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner, som ble behandlet i stortinget i mai 2024.

Det omfatter blant annet styrking av etterforskning av voldtektssaker gjennom et generelt etterforskningsløft, endring av straffelovens bestemmelser om seksuallovbrudd, kompetansehevende tiltak i tjenestene og styrket forskningsinnsats.

Jeg mener det kan være behov for en mer samlet oppfølging av voldtektsutvalgets forslag i form av en helhetlig plan eller strategi. Det vil jeg komme tilbake til på et senere tidspunkt.

Representantforslaget består av ti punkter. I det følgende gir jeg min uttalelse til hvert enkelt av disse.

- 1. Stortinget ber regjeringen igangsette arbeidet med et forebyggingsløft i tråd med anbefalingene fra Voldtektsutvalget, inkludert regelmessige nasjonale holdningskampanjer, holdningsskapende arbeid og obligatorisk alderstilpasset seksualitetsundervisning med fokus på samtykke, grenser og seksuell vold.*

For regjeringen er forebygging hovedprioritet i arbeidet mot voldtekt. For å sikre bedre systematikk vil jeg inkludere voldtekt i det planlagte nasjonale forebyggingsprogrammet mot partnervold og partnerdrap, som er et tiltak i opptrappingsplanen. Arbeidet med å etablere programmet starter høsten 2026. Programmet skal oppdateres jevnlig og vil bidra til å sikre felles innsats på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer.

Mange overgrep begås av mindreårige. Forebyggende arbeid rettet mot barn og unge er derfor særlig viktig. Gjennom opptrappingsplanen er det derfor lagt opp til en styrking av tilbudet til ungdom med problematisk eller skadelig seksuell atferd. For å forebygge at disse ungdommene fortsetter et uheldig utviklingsmønster skal det tilbys lavterskel helsehjelp og spesifikk behandling.

I tillegg er det fra 2024 lagt til rette for at mindreårige mistenkte i saker om seksuelle overgrep skal avhøres i Statens barnehus. Dette vil sørge for at disse barna kan gis et tilrettelagt tilbud etter en kartlegging i barnehusene.

I regi av helse- og omsorgstjenestene er det også etablert behandlingstilbud rettet mot voksne med seksuelle interesse for barn, «Det finnes hjelp». Personer som er dømt for seksuallovbrudd og befinner seg under straffegjennomføring og som har en antatt forhøyet tilbakefallsrisiko til nye seksuallovbrudd, får tilbud gjennom BASIS programmet.

Når det gjelder holdningsskapende arbeid er det tatt flere initiativer.

I april 2026 har Barne- og ungdoms og familiedirektoratet (BUFdir.), i samarbeid med andre statlige etater og et kommunikasjonsbyrå, lansert en nasjonal kampanje rettet mot ungdom mellom 15 og 18 år. Kampanjen tar for seg pornografiens påvirkning på unges intime relasjoner, og hvordan uklare grenser mellom samtykkende sex, press og overgrep bidrar til skadelige seksuelle erfaringer for unge.

I 2024 utviklet BUFdir., i samarbeid med et kommunikasjonsbyrå, en julekampanje kalt «de 7 slagene» med mål om å øke bevisstheten om ulike former for vold og synliggjøre den nasjonale hjelpelinjen, VO-linjen. Kampanjen hadde også som mål å inkludere et mangfoldsperspektiv på en balansert måte. Kampanjen ble gjenbrukt i 2025, og den nådde nesten 330 000 brukere, med omtrent 1 547 000 annonsevisninger, noe som regnes som et sterkt resultat.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) gjennomfører årlige kampanjer i sosiale medier rettet mot unge kvinner og unge menn. Disse kampanjene øker bevisstheten om negativ sosial kontroll, æresrelatert vold og tvangsekteskap, og oppfordrer til å søke

hjelp. IMDi synliggjør digitale ressurser som NORA og fremmer tilgang til mangfoldsrådgivere i skolene. Gjennom tilskuddsordninger finansierer IMDi frivillige organisasjoner som produserer flerspråklig informasjonsmaterieil, driver lokalt opplysningsarbeid og holder dialogaktiviteter for å styrke kvinners kunnskap om sine rettigheter. IMDi støtter også tiltak rettet mot menn og gutter, inkludert dialogbaserte programmer om likestilling, samtykke og positiv maskulinitet, samt lokale møteplasser for gutter drevet av frivillige organisasjoner.

- 2. Stortinget ber regjeringen utrede mulige endringer i straffelovens bestemmelse om avvergingsplikt, for å tydeliggjøre bestemmelsen og bidra til at vold og seksuelle overgrep avverges i større grad.*

Representantene forslår at «Stortinget ber regjeringen utrede mulig endringer i straffelovens bestemmelse om avvergingsplikt, for å tydeliggjøre bestemmelsen og bidra til at vold og seksuelle overgrep avverges i større grad». Det fremgår av begrunnelsen at forslaget bygger på Voldtekstutvalget anbefaling. I NOU 2024: 4 punkt 22.3.3 side 192 anbefalte utvalget «en gjennomgang av lovteksten med sikte på en revidering der vilkårene for avvergingsplikten fremgår tydeligere av loven».

Jeg er enig i at vilkårene for og innholdet i avvergingsplikten bør fremgå så tydelig som mulig av loven. Jeg stiller imidlertid spørsmål ved om justeringer i ordlyden i straffeloven § 196 vil gjøre bestemmelsen tydeligere. Jeg nevner i denne sammenheng at spørsmålet om straffeloven § 196 kan tydeliggjøres ble behandlet i Prop. 66 L (2019–2020) Endringer i straffeloven mv. (avveringsplikt, utenomrettslig tvangsekteskap, diskrimineringsvern, skyting mot politiet mv.) punkt 3.6 side 34, der Justis- og beredskapsdepartementet uttalte følgende:

«Flere høringsinstanser har vist til at avvergingsplikten er utformet på en måte som er vanskelig tilgjengelig. Departementet deler dette synspunktet. Det er imidlertid ikke lett å avgrense avvergingsplikten på en måte som gir bedre veiledning.»

Høringsinnspillene det vises til ovenfor gjaldt et høringsnotat fra desember 2018, der departementet blant annet foreslo utvidelse av og endringer i avvergingsplikten.

Voldekslovutvalget har ikke gitt innspill til hvordan bestemmelsen om avvergingsplikt eventuelt kan klargjøres, men uttaler at utvalget støtter Barnevoldsutvalgets anbefaling i NOU 2017: 12 Svik og svik: Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt, om å utrede mulige endringer i bestemmelsen om avvergingsplikt for å tydeliggjøre bestemmelsen.

I NOU 2017: 12 punkt 12.7.2 side 144–145 påpekte Barnevoldsutvalget at bestemmelsen om avvergingsplikt «viser til en lang rekke straffebestemmelser som man ikke kan regne med at verken private eller ansatte i ulike tjenester har oversikt over». Da Barnevoldsutvalget avga sin utredning, henviste § 196 første ledd bokstav a til en rekke paragrafer i straffeloven uten noen angivelse av hva bestemmelsene gjaldt. For å gjøre bestemmelsen noe mer oversiktlig, ble dette endret ved at paragrafoverskriftene

ble tatt inn i parentes, se Prop. 66 L (2019–2020) punkt 3.6 side 34 og lov 4. desember 2020 nr. 135, som trådte i kraft 1. januar 2021.

Barnevoldsutvalget ga samme sted uttrykk for at bestemmelsen om avvergingsplikt «er utydelig på hvordan man skal avverge», og viste til at bestemmelsen bruker formuleringen «gjennom anmeldelse eller på annen måte». Utvalget uttalte videre at dette «kan skape usikkerhet når det gjelder hva som skal til for å oppfylle sin avvergeplikt. Er det for eksempel i en tenkt situasjon tilstrekkelig å melde til barneverntjenesten, men ikke å anmelde til politiet? Hvilke andre handlinger skal man eventuelt foreta seg?». Utvalget mente at «det bør tydeliggjøres hvordan man skal handle for å avverge» og uttalte at dette «kan gjøres gjennom lovendringer, men det bør også tydeliggjøres i retningslinjer, hvor man gjerne kan gi eksempler på hvordan ulike tjenestepersoner skal handle i ulike situasjoner».

Etter mitt syn er det ikke klart at det vil være riktig å endre straffeloven § 196 slik at ordlyden mer konkret beskriver hvordan avvergingsplikten skal oppfylles. At dagens ordlyd viser at den som har avvergingsplikt etter omstendighetene kan ha flere handlingsalternativer, kan også anses som en fordel. Hvordan man bør handle i det enkelte tilfellet, må uansett vurderes konkret. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) har, på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet, opprettet en egen informasjonsside om avvergingsplikten – plikt.no –, der det blant annet gis veiledning om hvordan den enkelte kan avverge.

Barnevoldsutvalget ga også uttrykk for at det kan utredes å innføre en egen bestemmelse om avvergingsplikt for situasjoner som gjelder vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt mot barn og utrede om det bør være én eller flere bestemmelser om avvergingsplikt og om det bør tas inn bestemmelser om avvergingsplikt i sektorlovgivningen, slik det er gjort for opplysningsplikten til barnevernstjenesten. Det er etter mitt syn ikke opplagt at en slik oppstyking av regelverket vil være hensiktsmessig eller virke klargjørende.

Bestemmelsen i straffeloven § 196 er uttrykk for en grunnleggende samfunnsplikt. Det er viktig at hver enkelt av oss er vårt ansvar bevisst og søker å avverge forestående alvorlige voldslovbrudd, seksuallovbrudd og brudd på andre bestemmelser som er nevnt i straffeloven § 196. Selv om jeg støtter intensjonen i representantforslaget, mener jeg at en utredning av mulig endringer i ordlyden i straffeloven § 196 for å tydeliggjøre bestemmelsen, ikke nødvendigvis bør prioriteres foran andre og mer treffsikre tiltak. Etter mitt syn vil det være bedre ressursutnyttelse å fortsette arbeidet regjeringen allerede er godt i gang med for å øke bevisstheten og kunnskapene om avvergingsplikten. I tillegg til opprettelsen av plikt.no, har NKVTS blant annet utviklet en nettbasert veileder for helse- og omsorgstjenestens arbeid med vold i nære relasjoner og gjennomført egne e-læringskurs om avvergingsplikten. Dette er nærmere omtalt under uttalelsen til forslag 3, nedenfor.

- 3. Stortinget ber regjeringen utarbeide en langsiktig plan for et kompetanseløft om seksuell vold i det offentlige tjenesteapparatet. Kompetanseløftet skal omfatte kunnskap om utsatthet og utsatte gruppers rettigheter og behov, i tråd med*

forslagene fra Voldtektsutvalget, og det skal omfatte obligatorisk og jevnlig opplæring om avverge- og meldeplikten for å avdekke og avverge seksuell vold.

Voldtektsutvalget anbefaler at det utarbeides en langsiktig plan for et kompetanseløft om seksuell vold i det offentlige tjenesteapparat, som skal omfatte kunnskap om sårbare grupper behov.

Det gjennomføres kompetanseheving om vold og overgrep innenfor flere sektorer ansvarsområder både i grunnutdanningen og gjennom etter- og videreutdanningen.

Politihøgskolen tilbyr etterutdanning om seksuelle overgrep. Dette studiet skal bidra til at taktiske og tekniske etterforskere, politifaglige etterforskningsledere og påtalejurister blir bedre rustet til å etterforske og iredteføre saker om seksuelle overgrep mot voksne og dermed heve kvaliteten og utvikle fagfeltet. Etter fullført utdanning vil kandidatene kunne jobbe selvstendig med slike saker, identifisere og vurdere faglige, juridiske og etiske dilemmaer, og reflektere over egne og andres holdninger. Videreutdanningen inneholder også spesialisert kunnskap om seksuelle overgrep, relevante lover og forskrifter, og etterforskningsmetoder. I tillegg gis det innblikk i ulike kulturers forståelse av overgrep, og håndtering av følelsesmessig påvirkning.

De fem regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) og Nasjonalt kompetansesenter for legevaktsmedisin (NKLM) er også viktige aktører i arbeidet med å heve kompetansen i tjenestene om seksuell vold. RVTS-ene gir kompetansestøtte til tjenestene i kommunene, spesialisthelsetjenesten, det statlige barnevernet m.fl. i form av undervisning, kursvirksomhet, veiledning, nettverksarbeid og nettressurser. NKLM driver med kompetanseoppbygging, fagutvikling og forskning innen fagfeltet overgrepsmottak. Det tilbys blant annet grunnkurs for helsepersonell i overgrepsmottak som omhandler seksuelle overgrep og den medisinske og psykososiale ivaretagelsen og oppfølgingen av overgrepsutsatte. De tilbyr også et nettkurs i volds- og overgrepshåndtering for ansatte i legevakt. Også Nasjonalt kunnskapsenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) bidrar med forskning, kunnskapsformidling og kompetanseheving om seksuelle overgrep, deriblant implementering av kunnskapsbaserte behandlingsmetoder mot psykiske helseplager etter voldtekt.

Når det gjelder avvergeplikten har flere utredninger og forskning vist at forståelsen og praktiseringen av denne plikten og de relaterte pliktene som taushetsplikt og opplysningsplikt, ofte er mangelfull både i tjenestene og i befolkningen generelt. Manglende kunnskap om de ulike pliktene kan resultere i at profesjonsutøvere og privatpersoner ikke handler tilstrekkelig for å avverge vold og overgrep.

Regjeringen har derfor initiert en flerårig kampanje for å øke kunnskapen om avvergeplikten. Forbedret forståelse og praktisering av avvergeplikten kan bidra til at samarbeidet mellom tjenestene blir bedre, forhindre alvorlige straffbare handlinger og beskytte de mest sårbare blant oss.

Oppdraget om å gjennomføre kampanjen om avvergeplikten ble gitt til Nasjonalt Kunnskapsenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) i 2017. Det er etablert et eget nettsted Plikt.no. som bidrar til økt bevissthet om avvergingsplikten ved volds- og

seksuallovbrudd. Nettsiden er lagt til rette for å skille mellom de ulike pliktene (taushetsplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett) og inneholder informasjon om hva avvergingsplikt er samt egne sider for fagfolk og privatpersoner.

Gjennom filmer og tekst belyses avvergingsplikt og det er laget ti ulike podcast-episoder om situasjoner hvor avvergingsplikten kan inntreffe. Veilederen om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt som ble utgitt av Justis- og beredskapsdepartementet i 2023 har fått eget område på siden.

I april 2025 lanserte NKVTS et e-læringskurs avvergeplikten. Kurset er laget på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet og skal bidra til å øke kunnskapen om avvergeplikten for profesjonsutøvere. Kurset viser blant annet situasjoner som handler om avvergingsplikten og det gis oppgaver til refleksjon der deltagerne lærer hvordan de kan håndtere situasjoner som likner på dem som vises.

Kurset er foreløpig laget for jordmødre, leger, barnehagelærere og lærere. Andre som kan møte på vold eller overgrep i jobben sin, vil også kunne bruke og lære av situasjonene i kurspakken.

- 4. Stortinget ber regjeringen etablere et styrket utdanningstilbud til helse- og omsorgspersonell. Utdanningstilbudet skal omfatte forskningsbasert kunnskap om risiko for, forekomst av og konsekvenser av seksuell vold blant ulike utsatte grupper.*

Fra Kunnskapsdepartementet har jeg fått opplyst fra at det er universiteter og høyskoler som etablerer utdanningstilbud innenfor høyere utdanning, også det som gjelder master- og videreutdanninger. Gjennom RETHOS-arbeidet har det blitt opprettet en felles rammeplan for grunnutdanningene i helse- og sosialutdanningene. Det er i tillegg opprettet nasjonale retningslinjer for en rekke grunn- og videreutdanninger innenfor helse- og sosialutdanninger.

I forskrift om felles rammeplan for helse- og sosialfagutdanningene presiseres det at etter fullført helse- og sosialfagutdanning skal kandidaten ha følgende læringsutbytte: «har kunnskap om sosiale og helsemessige problemer inkludert omsorgssvikt, vold, overgrep, rus- og sosioøkonomiske problemer og kunne identifisere og følge opp mennesker med slike utfordringer. Kandidaten skal kunne sette inn nødvendige tiltak og/eller behandling, eller henwise videre ved behov.»

Det eksisterer også enkelttilbud på utdanningsinstitusjonene som omhandler kompetanse om vold i nære relasjoner som for eksempel tilbys ved UiT – Norges arktiske universitet og Høgskolen på Vestlandet som videreutdanning.

- 5. Stortinget ber regjeringen etablere en støttekoordinatorordning tilknyttet alle overgrepsmottak, etter modell fra Voldtekstutvalget.*

NOU 2024:4 anbefaler at det etableres en støttekoordinatorordning tilknyttet alle overgrepsmottak, og at denne tjenesten gjøres tilgjengelig for alle utsatte. Utvalget foreslår at koordinatoren blant annet skal bistå utsatte i å finne frem til tjenestene de har rett til og behov for. Ifølge utvalget er det behov for å styrke, standardisere og formalisere overgrepsmottakenes arbeid med å bistå voldtekstutsatte med å navigere videre i tjenestelandskapet.

Et likelydende forslag ble fremmet i repsrentantforslaget 8:93 S (2024-2025) og jeg har fått opplyst fra Helse- og omsorgsdepartementet at uttalelsen som ble gitt i brev av 11. mars 2025, fremdeles er gjeldende. Her fremgikk det følgende:

«Helsedirektoratet har utarbeidet en nasjonal faglig retningslinje for kvalitet og kompetanse i overgrepsmottak. Ifølge retningslinjen har overgrepsmottaket ansvar for at den overgrepsutsatte får tilbud om psykososial oppfølging. Oppfølgingen skal tilrettelegges individuelt og den overgrepsutsattes ønske om hvor oppfølgingen blir gjennomført skal vektlegges. Det framgår videre av retningslinjene at tilrettelegging for psykososial oppfølging utenfor overgrepsmottaket forutsetter rutiner for samarbeid med relevante helse- og omsorgstjenester, som fastlege, skolehelsetjeneste, psykolog, kommunale psykososiale kriseteam, distriktpsikiatrisk senter (DPS) og barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP). Overgrepsmottakenes tilbud om psykososial ivaretagelse og oppfølging er del av et helhetlig tilbud til den overgrepsutsatte, som også inkluderer medisinsk undersøkelse, behandling og oppfølging og et rettsmedisinsk tilbud. Overgrepsmottaket skal også samarbeide med andre hjelpetiltak som krisesenter og familievernkontor. Det er likevel variasjon i hvordan overgrepsmottak følger opp voldtekstutsatte, og det er behov for å følge opp at disse retningslinjene gjennomføres. En relevant klinisk intervensjonsstudie er Tidlig psykologisk behandling etter voldtekt (EIR-studien) ved St. Olavs hospital HF. Gjennom dette NFR-forskningsprosjektet skal det undersøkes om tidlig psykologisk behandling kan forebygge psykiske og/eller fysiske ettervirkninger etter voldtekt. Jeg vil også vise til TRUST-studien (Tillit og helse hos overgrepsutsatte) som gjennomføres i regi av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress og undersøker hvilken hjelp og støtte som gis i tiden etter et overgrep og hvordan utsatte opplever den hjelpen de får.

Forslaget om å etablere en støttekoordinatorordning tilknyttet alle overgrepsmottak må utredes nærmere før det tas stilling til hvordan en slik ordning eventuelt skal gjennomføres.»

- 6. Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak for å sikre god implementering av endringene gjort i straffelovens bestemmelser om seksuallovbrudd gjort våren 2025, for å sikre at politi- og påtalemyndigheten får kompetansen de behøver, og for å sikre at lovendringene får effekt i praksis for etterforskning og straffeforfølgning av voldtekt.*

For å styrke det strafferettslige vernet mot ufrivillig seksuell omgang og legge til rette for en mer nyansert og forholdsmessig straffutmåling i saker om seksuallovbrudd trådte flere endringer i straffelovens kapittel om seksuallovbrudd i kraft 1. juli 2025. Den viktigste endringen er at voldtekstbestemmelsen utvides til å ramme den som har seksuell omgang med noen som verken i ord eller handling har samtykket til det.

Samtykkeloven er en milepæl i arbeidet for å bekjempe voldtekt. Det er viktig for regjeringen at den nye loven gir folk en klar og god forståelse av at «bare ja betyr ja».

Det er ikke vanlig å sette av midler til implementering av endringer i straffeloven, eller særskilte penger til å spre informasjon om slike endringer. Gitt at ordningen trådte i kraft 1. juli 2025 er erfaringsgrunnlaget med praktisering av lovendringene foreløpig svært begrenset. Det er derfor noe tidlig å konkludere med hvor stort kompetansebehov politi og påtalemyndighet vil ha fremover.

Etterutdanningstilbudet om seksuelle overgrep ved Politihøgskolen, nærmere omtalt under forslag 3, vil imidlertid kunne være ett viktig bidrag til å øke kompetansen om endringene i straffelovens bestemmelser om seksuallovbrudd. Tilsvarende vil statsadvokatenes fagledelse av politiet på dette området legge til rette for at etterforskningen holder den nødvendige kvalitet. Et eget webinar om lovendringene i regi av riksadvokaten vil bli gjennomført i april.

7. Stortinget ber regjeringen sikre at alle politidistriktene har egne seksjoner for etterforskning og påtale av voldtektssaker.

Voldtekt er blant de høyest prioriterte kriminalitetsområdene og det er mål for regjeringen å styrke innsatsen i alle ledd av straffesakskjeden. Et helt grunnleggende element for å sikre kompetente etterforskningsmiljøer, er at politidistriktene er tilstrekkelig godt bemannet, også med spesialister der det er nødvendig. Egne fagmiljøer med særlig kunnskap om både fenomenforståelse og etterforskningsmetoder i voldtektssaker er viktig for å sikre høy kvalitet.

I tildelingsbrevet til Politidirektoratet for 2026 fremgår det at vold i nære relasjoner og seksuallovbrudd, inkludert internettrelaterte overgrep, fortsatt skal prioriteres høyt. Det tilligger imidlertid lokal politimester handlingsrom til å organisere og disponere ressurser lokalt, innenfor tildelte rammer og nasjonalt prioriterte områder. Lokal tilpasning innebærer at det er variasjon mellom distriktene med hensyn til hvordan arbeidet er organisert. De fleste distriktene har lagt etterforskningen av saker omhandlende vold i nære relasjoner og seksuelt overgrep til de geografiske driftsenhetene, men det varierer hvorvidt det er egne seksjoner, eller om det også etterforskes andre typer saker i enhetene.

Som et ledd i arbeidet med å sikre at politiet og påtalemyndigheten behandler voldtektssaker med god kvalitet har riksadvokaten gjennomført kvalitetsundersøkelser ved flere anledninger. Disse undersøkelsene utgjør et viktig grunnlag for læring og fagledelse i politiet. Undersøkelsen fra 2024 avdekket enkelte svakheter i politiets etterforskning, herunder at bevispotensialet i databevis ikke ble utnyttet, og at etterforskningsplaner ikke ble benyttet i stor nok grad eller ikke holdt den nødvendige kvalitet. I tillegg ble det trukket frem flere avvik ved avhør av mistenkte og fornærmede i sakstypen. Embetene har fulgt opp funnene gjennom kontroll i enkeltsaksbehandlingen gjennom høsten 2025, og ytterligere tiltak vil bli gjennomført i 2026.

Jeg vil følge utviklingen på dette området tett, og har forventinger til det styrkede samarbeidet mellom politiet og Den høyere påtalemyndighet for å få til bedre måloppnåelse.

8. Stortinget ber regjeringen igangsette et løft for å ivareta fornærmede i voldtektssaker basert på kunnskap om fornærmedes opplevelser og behov. Som en del av dette arbeidet skal man igangsette arbeidet med egne vente- og avhørsrom for fornærmede i voldtektssaker, sikre rutiner for å holde fornærmede bedre orientert under etterforskningen og utforme retningslinjer for ivaretagelse av fornærmede.

For å sikre at fornærmede i saker om integritetskrenkelser ivaretas på en omsorgsfull måte og holdes orientert om etterforskningen i sin sak er det etablert støttesentre for kriminalitetsutsatte i alle politidistrikt. Støttesentrene skal gi et selvstendig og lavterskel støtte- og oppfølgingstilbud til personer som er utsatt for integritetskrenkende kriminalitet, som vold, trusler, seksuelle overgrep og hatkriminalitet. Sentrene samarbeider tett med øvrige deler av hjelpeapparatet, herunder kommunale tjenester og Kontoret for voldsoffererstatning, og har egne ansatte med sosial- og helsefaglig kompetanse.

På oppdrag for Politidirektoratet har Oslo Economics og Agenda Kaupang gjennomført en evaluering av støttesentrene for kriminalitetsutsatte i 2025. Formålet har vært å kartlegge støttesentrenes virksomhet og oppgaveutførelse, hva som oppnås og hvordan dette samsvarer med formålet.

Evalueringens hovedfunn er at støttesentrenes tilbud har positive virkninger for kriminalitetsutsatte, samt at bistand fra støttesentrene både kan redusere arbeidspresset på etterforskere og påtalejurister og gjøre vitner bedre forberedt til avhør og eventuelle rettssaker. Evalueringen viser også at det er ulikheter i hvordan støttesentrene er organisert, hvordan de er bemannet, samt hvordan de utfører sine oppgaver. Disse ulikhetene har betydning for støttesentrenes måloppnåelse. Evalueringen følges nå opp av Politidirektoratet.

Voldtekstutvalget anbefaler at politidistriktene legger til rette for at det utformes egne avhørsrom for fornærmede i voldtektssaker og at disse utformes etter inspirasjon fra barnehusene. Ansvaret for å påse at politidistriktet har vente- og avhørsrom som ivaretar fornærmede på en forsvarlig måte er tillagt lokal politimester. Departementet vil følge opp dette videre gjennom etatsstyringen med politiet.

Politiets innbyggerundersøkelse fra 2025 som nylig er publisert, viser at personer utsatt for voldtekt i minst grad føler seg tatt på alvor når de tar kontakt med politiet. Bare 25 prosent sier at de opplevde å bli tatt på alvor. Politidirektoratet følger opp funnene i undersøkelsen og har sammen med den høyere påtalemyndighet gjennomført en workshop med en rekke interesseorganisasjoner, herunder Dixi, JURK og representanter for voldtektsmottakene. Målsettingen har vært å innhente forslag til hvordan situasjonen kan bedres.

9. *Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak for å sikre at alle fornærmede i voldtektssaker blir informert om retten til å benytte seg av bistandsadvokat og at bistandsadvokat kan være til stede under avhøret, og at det kan tilrettelegges for dette.*

Voldtekstutvalget viser til at politiet er pålagt å informere fornærmede om retten til å la seg bistå av en advokat under etterforskningen i henhold til straffeprosessloven § 107b, men at ikke alle fornærmede mottar slik informasjon.

Riksadvokatens kvalitetsundersøkelse av behandlingen av voldtekt fra 2024 viset at det ble oppnevnt bistandsadvokat for fornærmede i 91 prosent av de undersøkte sakene. I tre prosent av sakene hvor det ikke ble oppnevnt bistandsadvokat, er vurderingen til statsadvokatene at det burde vært gjort.

For å legge til rette for bedre etterlevelse av pålegget om å informere om retten til bistandsadvokat er det lagt ut informasjon om bistandsadvokatens rolle under momentliste for avhør av fornærmede i politiets kompetansedelingsplattform.

10. *Stortinget ber regjeringen gjennomføre en større undersøkelse i samarbeid med relevante forskningsmiljøer av hvordan voldtektssaker behandles i rettsapparatet.*

Fra og med 2025 er Justis- og beredskapsdepartementets midler til forskning om forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner overført til Forskningsrådet. Dette var også en anbefaling fra voldtektsutvalget, der viktigheten forskning blant annet om rettsapparatets (politi, påtale og domstol) behandling av saker om voldtekt ble løftet.

I tildelingen fra Forskningsrådet i 2026 er det blant annet gitt midler til prosjektet «Sorting out rape», som skal gjennomføres av Universitetet i Oslo. Dette prosjektet inneholder flere deler, hvorav ett ser på hvordan politiet tar beslutninger fra en anmeldelse om voldtekt foreligger og til saken henlegges eller det tas ut tiltale. Et sentralt spørsmål vil være hvordan politiet veier bevisene i saken, som vil gi en bedre forståelse av hva politiet gjør i voldtektssaker og hvilke konsekvenser det får for utfallet. Dårlig sikrede spor, uklare avhør eller manglende dokumentasjon kan gjøre bevisene ubrukelige i en straffesak. God etterforskning er derfor fundamentalt for rettssikkerheten, men også viktig for å opprettholde tilliten til politi og rettsapparatet.

Videre skal departementet igangsette en evaluering av hvordan endringene i straffeloven om samtykke til seksuell omgang fungerer i praksis. Forskningen skal blant annet omfatte studier av rettspraksis, bevisvurdering samt effekten på rettssikkerheten av endringene i voldtektsbestemmelsene i straffeloven, jf. Også stortingets vedtak 928 (2024-2025).

Etter min vurdering vil de ovennevnte studiene samlet gi et bedre grunnlag for å vurdere hvordan voldtektssakene behandles i hele justiskjeden, fra anmeldelse til behandlingen i rettsapparatet. Jeg ser imidlertid ikke bort fra at det vil være aktuelt å ta initiativ til ytterligere forskning på dette området på et senere tidspunkt.

Med hilsen

Astri Aas-Hansen

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur